

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14567403>

AXBOROT KOMMUNIKATSIYA TEXNOLOGIYALARI YORDAMIDA MAKTABGACHA TA'LIM TARBIYACHILARINING KASBIY MALAKASINI OSHIRISH

Xidirova Kamola Muzaffar qizi

Guliston davlat pedagogika instituti

Maktabgacha va boshlang'ich ta'lim metodikasi kafedrası magistranti

E-mail: xidirovshahzod97@gmail.com

***Annotatsiya:** Ushbu maqolada axborot kommunikatsiya texnologiyalari yordamida maktabgacha ta'lim tarbiyachilarining kasbiy malakasini oshirish va malaka oshirish jarayonida maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarbiyachilarining axborot kompetenligini rivojlantirishga yo'naltirilgan tajriba-sinov ishlarining bosqichlari, zaruriyati va maxsus kurs va platformaning samaradorligini baholash mezonlari va darajalari hamda tajriba-sinov natijalarining tahlillari yoritib berilgan*

***Kalit so'zlar:** Maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyachisi, axborot kompetenligi, kasbiy kompetensiya, ta'lim jarayoni, baholash, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, kasbiy malaka.*

IMPROVING THE PROFESSIONAL QUALIFICATIONS OF PRE-SCHOOL TEACHERS USING INFORMATION COMMUNICATION TECHNOLOGIES

***Annotation:** In this article, the stages, necessity and criteria and levels of evaluation of the effectiveness of the special course and platform, as well as the results of the pilot-testing, aimed at the development of the information competence of the educators of the preschool educational organizations in the process of improving the professional qualification of preschool teachers with the help of information communication technologies. analyzes are explained*

***Key words:** Educator of preschool education organization, information competence, professional competence, educational process, assessment, information and communication technologies, professional qualification.*

ПОВЫШЕНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КВАЛИФИКАЦИИ ДОШКОЛЬНЫХ УЧИТЕЛЕЙ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ

Аннотация: В данной статье рассмотрены этапы, необходимость и критерии и уровни оценки эффективности специального курса и платформы, а также результаты пилотного тестирования, направленного на развитие информационной компетентности преподавателей образовательного учреждения. Объясняется процесс повышения профессиональной квалификации педагогов дошкольных образовательных организаций с помощью информационно-коммуникационных технологий.

Ключевые слова: Воспитатель организации дошкольного образования, информационная компетентность, профессиональная компетентность, образовательный процесс, оценка, информационно-коммуникационные технологии, профессиональная квалификация.

KIRISH

Bugun Yangi O‘zbekiston hayotining barcha sohalari chuqur islohotlar maydoniga aylanga[1,2,3]. Bu jarayonda ijtimoiy sohaning asosi hisoblangan ta‘lim tizimidagi o‘zgarishlar haqida to‘lqinlanib so‘zlamalikning iloji yo‘q[4,5,6]. Mamlakatimizda so‘nggi yillarda ta‘lim tizimining barcha bosqichlarini zamonaviy talablar asosida tashkil etish bo‘yicha amaliy ishlar hal qiluvchi bosqichga kirdi[7,8,9]. Ta‘lim sohasida amalga oshirilayotgan islohotlarning asosiy qismini, albatta, maktabgacha ta‘lim tizimidagi islohotlar tashkil etadi. Xususan, O‘zbekiston Respublikasida maktabgacha ta‘lim tizimini yanada takomillashtirish, bolalarning sifatli maktabgacha ta‘limdan teng foydalanishini ta‘minlash, maktabgacha ta‘lim xizmatlarining nodavlat sektorini rivojlantirish maqsadida, shuningdek, O‘zbekiston Respublikasining–“Maktabgacha ta‘lim va tarbiya to‘g‘risidagi” Qonuni 2019-yil 16-dekabr O‘RQ-595 sonli, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 30-sentabrdagi “Maktabgacha ta‘lim tizimini boshqarishni takomillashtirish choratadbirlari to‘g‘risida”gi PQ–3955-son qaroriga muvofiq,davlatimiz rahbarining 2019-yil 8-maydagi qarori bilan tasdiqlangan.O‘zbekiston Respublikasi maktabgacha ta‘lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi sohadagi yangi islohotlar uchun debocha vazifasini bajarib bermoqda[10,11,12,13].Maktabgacha ta‘lim sohasida misli ko‘rilmagan o‘zgarishlarni bugun har bir yurtdoshimiz sezib, kuzatib turibdi. Ta‘limning poydevori hisoblangan maktabgacha ta‘lim tizimiga davlat tomonidan bu qadar tizimli va bir-birini to‘ldiruvchi e‘tibor hamda amaliy yordam kuzatilmagan, desak mubolag‘a bo‘lmaydi. Maktabgacha ta‘lim uzluksiz ta‘limning boshlang‘ich

qismi hisoblanadi”[14,15,16]. U bolaning sog‘lomva rivojlangan shaxsbo‘lib shakllanishini ta‘minlab, o‘qishga bo‘lgan ishtiyoqini uyg‘otib, tizimli o‘qitishga tayyorlab boradi. Ushbu vazifalarni bajarishda ilg‘or tajribalardan samarali foydalanish hamda o‘quv jarayoniga yangi pedagogik va axborot texnologiyalarini joriy etish muhim hisoblanadi[17,18,19]. Bunday sharoitlarda maktabgacha ta‘lim sifatini ta‘minlashda tarbiyachilarning roli birinchi o‘ringa chiqadi. Bolalar bilan mashg‘ulotlarni sifatli tashkil qilish va o‘tkazishda tarbiyachilardan axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan va raqamli platformalardan foydalanish ko‘nikmasi talab qilinadi. Shunday ekan tarbiyachilarning axborot kompetentligini rivojlantirish dolzarb masala bo‘lib qoladi. 2020-2022 - yillar davomida olib borilgan tadqiqotlarimiz doirasida biz tomondan yaratilgan dasturiy ta‘minotlar hamda ishlab chiqilgan o‘quv kurslari orqali pedagoglarning axborot kompetentligini rivojlantirishda xizmat qildi. Tadqiqot natijalarining ilmiy ahamiyati tadqiqot ishi natijasida olingan va ilgari surilgan nazariy yondashuvlar, ilmiy taklif va amaliy tavsiyalardan maktabgacha ta‘lim sohasida pedagog kadrlarning ta‘lim berishda sifat jihatdan ham ta‘sir qilishi tajriba-sinov ishlarini olib borishda o‘z isbotini topdi. Biz tomondan Namangan, Qashqadaryo va Sirdaryo viloyatlari Xalq ta‘limi hodimlarini qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish hududiy markazlarida hamda maktabgacha ta‘lim tashkilotlari direktor va mutaxassislarini qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish institutida tarbiyachilarning axborot kompetentligini rivojlantirish maqsadida bir qator pedagogik tajriba-sinov ishlari o‘tkazildi. Tajriba-sinov jarayonida 669 nafar tarbiyachilar ishtirok etishdi. Joylarda 2020-2022-yillar davomida pedagogik tajriba-sinov ishlari 3 bosqichda o‘tkazildi va ijobiy natijalarga erishildi. Pedagogik tajriba-sinov ishlarini quyidagi bosqichlarga bo‘ldik. Dastlabki bosqichda nazariy metodologik dastur ishlab chiqildi. Mavzuga oid ilmiy ishlar tahlil qilindi. Joylarda tarbiyachilarni kasbiy kompetentsiyasini va tayanch axborot kompetentsiyasini aniqlash maqsadida testlar olindi va so‘rovnomalar o‘tkazildi. O‘tkazilgan so‘rovnoma va testlar matematik tahlil qilindi. Tahlillar natijasi tarbiyachilarda axborot texnologiyalaridan foydalanish darajasi pastligini ko‘rsatdi. So‘rovnomalarning tahlil natijasi tarbiyachilarning kasbiy faoliyatini raqamlashtirish, axborot kompetentligini rivojlantirish uchun tizimli ishlarni amalga oshirish, tarbiyachining lavozim vazifasidan kelib chiqqan holda mavzularni shakllantirish va ushbu mavzularda o‘quv kurslarini seminar teringlarni tashkil qilib borish zaruriyatini ko‘rsatdi. Maktabgacha ta‘lim tashkilotlari tarbiyachilarining zamonaviy mehnat vositalari bilan ta‘minlanmaganligi ularning kompyuterni bilish darajasini baholashda namoyon bo‘ldi. So‘rovnomada ishtirok etgan respondentlarning 77.6% mashg‘ulot jarayonida AKTni qo‘llashni bilmaydi. Ular tarbiyachilarning o‘z kasbiy

faoliyatida axborot texnologiyalaridan foydalanish va raqamli texnologiyalar bilan ishlash ko'nikmasi yetarli darajada emasligidan dalolat beradi.

Umuman olganda, turli hududlardagi so'rov natijalari ba'zi farqlarga ega. Biroq, iqtisodiy jihatdan rivojlangan, kompyuterlar bilan yaxshi jihozlangan hududlarda ham o'z mahoratidan qoniqish hosil qiladigan tarbiyachilar soni kam. Misol uchun, Toshkentda bu ko'rsatkich atigi 16,4% ni tashkil qiladi. Maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarbiyachilari kompyuterlardan foydalanish darajasi bu- nafaqat ularning faolligi, balki ijodkorligi va mashg'ulot jarayonida AKTdan foydalanishga tayyorlik darajasini ham ko'rsatadi. Kasbiy faoliyatida kompyuter vositalaridan foydalanayotgan tarbiyachilarning so'rovnomalari tahlil qilindi. E'tibor bering, respondentlar orasida har kuni kompyuter texnikasidan foydalanadigan hech kim yo'q edi. Ushbu natijani salbiy deb hisoblash mumkin, chunki bugungi kunda nafaqat maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarbiyachilari balki barcha soha xodimlari uchun ham kasbiy faoliyatda AKTdan foydalanish zamon talabi bo'lib bormoqda. Shu o'rinda bir iboraga to'xtalib o'tadigan bo'lsak "Bugungi kunda axborot olish va berish bizdan uyalmaslikni talab qiladi, havoda qanchadan qancha ma'lumotlar uchib yuribdi. O'qishni bilsang ma'lumotlar bazasi qo'lingda degani" darhaqiqat internet tarmog'i orqali biz xohlagan savolimizga javob olishimiz mumkin bo'ladi. Olingan so'rovnomada respondentlarning (82,4%) "men foydalanmayman" savoliga bergan javoblarining ko'pligi tarbiyachilarning raqamli texnologiyalar bilan ishlashga tayyor emasligini ko'rsatadi. Sizning fikringizcha raqamli texnologiyalarga nimalar kiradi degan savolga javoblarni tahlil qilish, tarbiyachilarning axborot kompetentligi yetarli darajada emasligidan dalolat beradi. Xulosa qilib aytganda, o'tkazilgan so'rovnomalarning tahlili shuni ko'rsatadiki, tarbiyachilarning ma'lumotlarni topish, saqlash va ular ustida amallar bajarish hamda mashg'ulot jarayonida amaliy dasturiy vositalar va pedagogik dasturlardan foydalanish bo'yicha bilim va ko'nikmalarida sezilarli bo'shliqlar aniqlandi. Ba'zi tarbiyachilar kompyuterdan faqatgina turli tadbirlarni o'tkazishda foydalanishar ekan. Siz raqamlashtirish ta'lim muhitida ishlash uchun sizning axborot kompetentligingizni rivojlantirish zarurmi? va sizning axborot kompetentligingizni rivojlantirish uchun qanday shaklda yordam zarur? Savollariga tarbiyachilar tomonidan quyidagicha javoblar olindi: Tarbiyachilarning 86,3 foizi o'z tayyorgarligini yetarli emas deb hisoblab, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari sohasida maxsus platformalar yordamida masofaviy malaka oshirish kurslarida ishtirok etish istagini bildirgan. Shunday qilib, maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyachilarining aksariyati kompyuter vositalari imkoniyatlaridan to'liq foydalanmaydi. Shuni ta'kidlash kerakki, hatto oliy ta'lim yoki pedagogika kollejlari yaqinda tamomlagan maktabgacha talim tashkilotlari yosh tarbiyachilari ham o'zlarining kasbiy muammolarini hal qilishda kompyuter texnologiyalari

imkoniyatlarini yetarli darajada tushunmaydilar. Ko‘rinib turibdiki, malaka oshirish jarayonida tarbiyachilarning axborot kompetentligini rivojlantirish maqsadida axborot texnologiyalarini o‘rgatishga yo‘nalgan modullarning soatlarini ko‘paytirish yoki qo‘shimcha AKTni o‘rgatishga yo‘naltirilgan qisqa muddatli kurslarni offline tarzda o‘qituvchi yordamida yoki online tarzda maxsus platforma yordamida tashkil etish zaruriyatini ko‘rishimiz mumkin. Ikkinchi bosqichda biz “Raqamlashtirish muhitida maktabgacha ta‘lim tashkilotlari tarbiyachilarining axborot axborot kompetentligini rivojlantirish” mavzusida qisqa muddatli o‘quv kurs dasturini ishlab chiqdik. Bugungi kunda tajriba-sinov ishimizni olib borayotgan malaka oshirish markazlarida va maktabgacha ta‘lim tashkilotlari direktor va mutaxassislarini qayta tayyorlash va ularni malakasini oshirish institutida o‘qitilayotgan modullar mavzulari va soatlari orasidagi farqlarni tahlil qildik. Natijada, biz turli ta‘lim muassasalarida dars soatlari hajmida faqat kichik ekanligini va tarbiyachilar uchun berilgan mavzular tarbiyachi lavozim vazifasidan kelib chiqqan holda shakllantirilmaganligiga guvoh bo‘ldik. Ushbu modularga ajratilgan soatlarning eng kam miqdori Sirdaryo viloyati Xalq ta‘limi xodimlarini qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish institutida (6 soat) va Qashqadaryo viloyati Xalq ta‘limi xodimlarini qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish institutida (8 soat) kuzatiladi. O‘quv soatlarining eng katta hajmi (10 soat) Maktabgacha ta‘lim tashkilotlari direktor va mutaxassislarini qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish institutida ajratilgan. Shu bilan birga, o‘rganilgan hududlarning hech birida o‘quv rejasining mustaqil ta‘lim blokida tarbiyachilarning axborot kompetentligini rivojlantirishga yo‘naltirilgan modullar mavjud emas. Bundan xulosa qilish mumkinki, mazkur muassasalarda axborot texnologiyalarini o‘rgatishga yo‘naltirilgan modullarga yetarlicha e‘tibor berilmaganligi sababli tarbiyachilarni axborot texnologiyalaridan foydalanish ko‘nikmalarini rivojlantirish biroz oqsamoqda. Tahlillar natijasi shuni ko‘rsatdiki, tarbiyachilarning o‘z faoliyatida axborot texnologiyalaridan foydalanishlari uchun axborot kompetentligini rivojlantirish maqsadida malaka oshirish kurslarida o‘qitilayotgan modullar yetarli hajmda olib borilmayapti. Biz tarafimizdan taklif qilinayotgan 24 soatga mo‘ljallangan qisqa muddatli o‘quv kursi maktabgacha ta‘lim tashkilotlari tarbiyachilarining axborot kompetentligini rivojlantirishga xizmat qiladi. Yaratilgan platforma yordamida qisqa muddatli kursni online tashkil qilish tinglovchilarga bir muncha qulayliklar yaratdi. Ya‘ni tarbiyachilar axborot kompetentligini rivojlantirish maqsadida 24/7 rejimida platformaga murojat qilishlari mumkin bo‘ldi. Yana shuni takidlash joizki tarbiyachilarga qulaylik bo‘lgani bu platforma Windows va android operatsion tizimlarida ishlaydi. Ushbu qisqa muddatli kursning mazmuni aktual bo‘lib, bugungi kunda tarbiyachilar ish faoliyatida tez-tez duch keladigan hamda mashg‘ulotlarni samarali tashkil qilish uchun zarur bo‘ladigan

pedagogik dasturiyvositalar va amaliy dasturlardan foydalanish algoritmlari keltirib o'tilgan. Albatta, tarbiyachilar kompyuter texnologiyalaridan bevosita foydalanish bilan bog'liq bo'lgan zarur bilim, ko'nikma va malakalarni oladilar. Ushbu qisqa muddatli kurs tarbiyachining axborot kompetentligin rivojlanishiga qaratilgan bo'lib. Tarbiyachilarning kasbiy kompetensiyasini oshirish uchun xizmat qiladi.

XULOSA

Xulosa o'rnida shuni aytishimiz mumkinki, maktabgacha ta'lim tashkilotlarining tarbiyachisining kasbiy kompetensiyasini shakllantirish - bu kasbiy, shuningdek, umumiy insoniy munosabatlarning kombinatsiyasidir, buning natijasida nafaqat o'quv jarayonini samarali boshqarish, balki vazifalarni bajarish jarayonida yuzaga keladigan qiyinchiliklarni muvaffaqiyatli hal qilish mumkin bo'ladi. Bu, shubhasiz, kasbiy pedagogik kompetensiyani takomillashtirish va pedagogik qobiliyatlarni rivojlantirishga ta'sir qiladi. Ta'limni rivojlantirishning ushbu bosqichida kompetensiyaga asoslangan yondashuv maktabgacha tarbiyachilar faoliyatida yetakchi yo'nalish hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasining—"Maktabgacha ta'lim va tarbiya to'g'risidagi"Qonuni. 2019-yil 16-dekabr O'RQ-595 sonli.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 30-sentabrdagi "Maktabgacha ta'lim tizimini boshqarishni takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-3955-son qarori.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-maydagi qarori bilan tasdiqlangan.O'zbekiston Respublikasi maktabgacha ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi.
4. Sodiqova Sh.A.' "Maktabgacha pedagogika".Tafakkur bo'stoni,2013
5. Ilm yo'li variativ dastur,Toshkent 2019
6. Z.M.Makhmudjonov. B.K.Xolyigitova, R.A.Azamatov, B.E.Chutanov. The role of management in the organization of the educational process. The way of science. 2023 №6 (112).
7. Makhmudjonov Z. Suyunova Y. (2022) Ecological characteristics of Hygromiidae family representatives. International conference on innovations in the field of education.
8. Makhmudjonov Z. Haqberdiyeva H. Suyunova Y. Ghaniyev B. (2022) Bioecological characteristics of Leucozonella corona. Research and education ISSN: 2181-3191 volume1| issue8|. <https://zenodo.org/doi/10.5281/zenodo.7358635>

9. Makhmudjonov Z, Khudoyberdiyeva S, Rahmonova Z, Haidarov I, Chutanov B, Khudoyberdiyev F. Conservation of some endemic species of the genera *leucozonella* and *archaica* and measures for their protection. Texas Journal of Agriculture and Biological Sciences. Date of Publication: 22-02-2024. ISSN NO: 2771-8840

10. Makhmudjonov Z., Karshibayev J. The ecological characteristics and conservation measures of the endemic mollusk species *leucozonella corona*. scientific bulletin of NamSU. -2024/4. 189-191 P.

11. Makhmudjonov Z, Maxamadiev Z, Chutanov B, Xudoyberdiyeva S, Islomqulova R, Ismatov S, Xudoyberdiyev F, Raxmonova Z, Haydarov I, Isroilov Sh. Paedhoplita avlodi avlodi vakillarining ekologik xususiyatlari. Ilm fan muammolari magistrilar talqinida nomli respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi. Qo‘qon 2024. 61-64b.

12. Makhmudjonov Z., Abdurashitov S., Chutanov B. Distribution and lifestyle of *Leucozonella mesoleuca*. (2022) EPRA International Journal of Research and Development (IJRD). SJIF Impact Factor 2022: 8.197| ISI I.F. Value:1.241|

<https://doi.org/10.36713/epra2016>

13. Pazilov A, Kudratov J, Makhmudzhonov Z. New type of terrestrial mollusc of *Archaica* (Gastropoda, Pulmonata, Hygromiidae) from Central Asia. Int J Geogr Geol Environ 2019; 1(1):01-02. DOI: [10.22271/27067483.2019.v1.i1a.1](https://doi.org/10.22271/27067483.2019.v1.i1a.1)

14. Пазиллов А., Абдулазизова Ш., Махмуджонов З. Распространение и динамика зараженности наземных моллюсков личинками гельминтов в горных зонах Узбекистана. КарГУ вестник - Карши, 2017. - №3. - С. 59-63.

15. Пазиллов А. Махмуджонов З. Умаров Ф. Первая находка *Helix Buchi* в Центральной Азии. НамДУ Илмий ахборотномаси. -2020/2. 193-197б.

16. Пазиллов А.П., Махмуджонов З.М. [Биологическое разнообразие наземных моллюсков рода *Leucozonella lindholm* в Узбекистане и сопредельных территорий](#). ГулГУ Вестник 2015/1. 24-27с.

17. Пазиллов А.П., Махмуджонов З.М. Экологические особенности наземных моллюсков видов рода *Leucozonella* Узбекистана и сопредельных территорий. Итоги и перспективы научных исследований. Краснодар 2015. 168-172.

18. Пазиллов А. Махмуджонов З., Гаибназарова Ф. Эколого-географическая изменчивость морфологических признаков наземного моллюска *Leucozonella mesoleuca*. Теория и практика актуальных исследований. Краснодар 2015. 190-196.

19. З.Махмуджонов, Х.Хакимов, Н.Мехмонова, Ш.Насриддинова, Б.Чутанов. *Leucozonella mesoleuca* нинг ички тузилиши ва ҳаёт цикли. НамДУ Илмий ахборотномаси. -2022/5. 262-268б